

PHÁP NHA HỌC ĐẠI CƯƠNG

MỤC TIÊU

1. Trình bày được vai trò của răng, bộ răng và BS nha khoa trong pháp nha
2. Mô tả được năm giai đoạn của giám định pháp nha
3. Thảo luận được mối liên hệ giữa Nhân học răng và Pháp nha học
4. Nhận thức được tầm quan trọng của bệnh án nha khoa trong nhận diện nha khoa

Mở đầu

Pháp nha học (forensic odontology, forensic dentistry)

Hai tình huống nhận dạng:

Dựa vào bằng chứng thông thường:

Giấy tờ tùy thân, hình dạng mặt, vân tay...

Không thể dựa vào bằng chứng thông thường:

Trong các thảm họa thiên nhiên: cháy rừng, sóng thần...

Thảm họa do con người & kỹ thuật: cháy, nổ, tai nạn máy bay...

□ Cần đến nhận dạng nha khoa

Mở đầu

Bác sĩ pháp nha có thể:

- Nhận dạng được một người đã chết qua bệnh án nha khoa
 - Tham gia nhận dạng tại nơi có thảm họa
 - Gợi ý về chủng tộc và giúp phục dựng hình ảnh văn hóa về lối sống, thức ăn
 - Đoán định giới tính
 - Ước lượng tuổi
 - Nhận dạng và phân tích dấu cắn
- Trình bày các bằng chứng trước tổ chức, cơ quan, tòa án...

Mở

đầu

Nha khoa trong khoa học pháp lý

10 lĩnh vực đóng góp cho hoạt động pháp lý*:

1. Tội phạm học
2. Khoa học công nghệ
3. Luật học
4. **Nha khoa**
5. Bệnh học/Sinh học
6. Tâm thần học
7. Khoa học hành vi
8. Ký tự, tài liệu văn bản
9. Độc chất học
10. **Nhân học hình thái**

*Hội các khoa học pháp lý Hoa Kỳ (the American Academy of Forensic Sciences)

Định nghĩa

Pháp nha học là một ngành của nha khoa, tham gia vào công việc thực thi pháp luật bằng:

xử lý và giám định đúng các bằng chứng về nha khoa, và bằng đánh giá và trình bày đúng các phát hiện về nha khoa (FDI).

Nhận dạng nha khoa

Vai trò của răng và bộ răng trong nhận dạng nha khoa

Cơ sở lý thuyết và thực tiễn: “**mỗi người là một cá thể duy nhất**”,
mọi người sinh ra có **bộ răng mang những đặc trưng riêng**,
với những **bất thường** hoặc những yếu tố **thụ đặc** đặc thù:

- Bất thường: có răng dư, thiếu một răng (thí dụ răng cửa bên hàm trên...
- Yếu tố thụ đặc: có miếng trám, răng bị nhỏ, mòn răng...

Với 20 răng của bộ răng sữa, 28 -32 răng của bộ răng vĩnh viễn, có vô số biến thể trên mỗi cá thể

☐ **không thể có hai bộ răng hoàn toàn giống nhau.**

Nhận dạng nha khoa

Vì sao răng và bộ răng đóng vai trò quan trọng trong nhận dạng

Răng là mô cứng nhất

Có thể là vật duy nhất còn tồn tại tương đối nguyên vẹn để nhận dạng, ngay cả khi cơ thể đã bị phân hủy trong các tai nạn, vụ nổ, tai nạn hàng không (răng có thể giữ được hình thể và cấu trúc vi mô ngay cả khi bị nung đến $1000 - 1600^{\circ}\text{C}$)...

Bộ răng có tính đặc thù hơn cả DNA. Trên trẻ sinh đôi cùng trứng, bộ răng vẫn cho phép tìm được sự khác biệt,

Các mô răng cũng được sử dụng trong các kỹ thuật xét nghiệm hiện đại của khoa học hình sự (về hóa sinh, sinh học phân tử, vi thể/siêu vi thể...)

□ Răng và mẫu hàm là một tư liệu nhận dạng vô giá.

Nhận dạng nha khoa

*Vai trò của **bác sĩ nha khoa** trong nhận dạng nha khoa*

Bác sĩ nha khoa có vị trí đặc biệt trong nhận dạng vì:

Được đào tạo và hiểu biết về răng và nha khoa

Có công cụ có khả năng cao đối với việc trả lời những câu hỏi đặt ra trong quá trình khám phá một cái chết, trong khi những kỹ thuật khác thất bại

Nhận dạng nha khoa

Hai loại tình huống nhận dạng nha khoa

Nhận dạng so sánh:

Là tình huống thường gặp trong giám định pháp nha để xác định di cốt của một người với một Bệnh án/Phiếu nha khoa của một người trước khi chết có phải là một hay không

Hình ảnh phục dựng bộ răng sau khi chết:

Khi không có Bệnh án/ Phiếu nha khoa trước khi chết, không có dấu vết để có thể nhận dạng,

□ cần phục dựng một hình ảnh bộ răng bằng đặc điểm cá nhân để **thu hẹp diện tìm kiếm**

(Ngoài ra, trong trường hợp chỉ còn các những mẫu mô, phương pháp thường được dùng là xét nghiệm DNA).

Năm giai đoạn giám định pháp nha

Nguyên tắc

- Bác sĩ nha khoa làm việc như một **tư vấn viên** trong giám định pháp y,
- Chỉ thực hiện công việc giám định **khi có yêu cầu** từ người có thẩm quyền.
- Việc **phẫu tích tử thi** ở vùng mặt khi cần thiết cần được tiến hành **khi có mặt của chuyên viên giải phẫu bệnh**.
- Quá trình được **tiến hành theo trình tự**

Năm giai đoạn giám định pháp nha

1. **Tham vấn toàn diện:** để hiểu biết đầy đủ về bối cảnh chung, để lập kế hoạch thích hợp cho các bước tiếp sau.

2. **Đánh giá bước đầu:**

- Xác định chính xác mình được đòi hỏi điều gì
- Các tham số đã có về giám định sau khi chết
- Xác định rõ nguyên nhân bản chất của cái chết và lý do sự tham gia của pháp nha

.

Năm giai đoạn giám định pháp nha

3. Giám định sau khi chết:

- Thực hiện sau khi bác sĩ giải phẫu bệnh đã hoàn thành mổ tử thi và có thể sau một số nhà chuyên môn khác: chuyên viên pháp nhân học, X quang...
- Khám nghiệm một cách cẩn thận xác chết trước khi xem thông tin trước khi chết.
- Nói chung, cũng theo cách như khám trên người sống nhưng có khó khăn hơn do xác chết thường cứng hoặc bị phân hủy. Nếu việc mổ xác chết là cần thiết, cắt xương hàm trên theo đường gãy Le-Fort, xương hàm dưới theo đường cắt ngang hoặc xiên ở cạnh lên, sau các răng cối lớn sau cùng. Do các răng có thể bị dòn, cần dùng các biện pháp để phòng gãy: dùng resin, sơn acrylic...

Năm giai đoạn giám định pháp nha

4. Khảo cứu trước khi chết và tập hợp dữ liệu:

- Một số đặc điểm có thể gợi ý manh mối cần được lưu ý: đặc điểm lịch sử, các vết xăm, sẹo, trang điểm hoặc phong tục về răng; xem lại nơi diễn ra cái chết, thu thập toàn bộ các thông tin liên quan.
- Thu thập các bệnh án nha khoa, y khoa, các phim, ảnh, mẫu hàm, hàm giả... được các bác sĩ và bệnh viện cung cấp,
- Nếu bệnh án trước khi chết có sẵn phim tia X, cần chụp sau khi chết với cùng chiều thể (chú ý tránh lẫn lộn bằng cách đánh dấu phim trước khi chụp).

Sắp xếp và chuyển vào bảng mẫu.

Năm giai đoạn giám định pháp nha

5. So sánh và kết luận:

- Các kết quả được **so sánh**
- Mọi sai lệch (giữa tư liệu và xác chết) có thể có và đưa ra giải thích **có thể là một** hay **không**.
- Hầu hết các so sánh về răng dựa trên **hình thái, vị trí, các phức hồi, sự hiện diện và quá trình phát triển của bộ răng** (nhất là ở trẻ em và người trẻ). Nếu không đủ các yếu tố trên, cần xét đến đặc trưng hình thái của thân răng, chân răng, hốc tủy; các đặc điểm khác ở xương hàm: ống răng dưới, lỗ cằm, xoang, khớp thái dương hàm...nhưng thường thì các đặc điểm loại này ít có giá trị hơn.
- Tạo ra một **phiếu khám sau khi chết**: mô tả và lập bảng tỷ mỉ về răng và phim tia X.

Năm giai đoạn giám định pháp nha

5. So sánh và kết luận

Một loạt kết luận có thể đưa ra trong báo cáo về nhận dạng nha khoa. Ủy ban pháp nha học Hoa kỳ* đề nghị cần giới hạn trong bốn kết luận sau:

* the American Board of Forensic Odontology

Năm giai đoạn giám định pháp nha

5. So sánh và kết luận

- 1. Nhận dạng dương tính:* Các dữ liệu trước khi chết và sau khi chết **đủ chi tiết trùng khớp nhau**, không có sai lệch không thể cắt nghĩa được, để khẳng định rằng các **dữ liệu đó là của cùng một cá thể**
- 2. Có thể nhận dạng:* Các dữ liệu trước khi chết và sau khi chết có những **yếu tố thống nhất**, nhưng do chất lượng về bằng chứng của dữ liệu trước hoặc sau khi chết, **không thể khẳng định một nhận dạng dương tính**.
- 3. Không đủ bằng chứng:* Khi thông tin có được là **không đủ cơ sở để đưa ra một kết luận**
- 4. Loại trừ:* Các dữ liệu trước khi chết và sau khi chết rõ ràng là **không trùng khớp**

Hình ảnh phục dựng bộ răng sau khi chết*

Trong trường hợp không đủ bằng chứng để có thể đưa ra một nhận dạng giả định, cần thiết phải đưa ra đoán định về các yếu tố của một cá thể. Những đoán định thường là:

- Tuổi
- Giới
- chủng tộc/ dân tộc

Những đoán định trên cần được BS pháp nha cân nhắc dựa trên nền tảng pháp nhân học và phối hợp các kết quả tìm kiếm.

*reconstructive postmortem dental profiling